

IN MEMORIAM

**Dr. sc. Spomenka Telišman
(1945.-2016.)**

Dr. sc. Spomenka Telišman, umirovljena znanstvena savjetnica Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada, preminula je u Zagrebu, 3. studenoga 2016. godine. Bila je istaknuta znanstvenica s međunarodno priznatim dostignućima u području toksikologije metala, a osobito će biti zapamćena po istraživanjima vezanim uz učinke metala na reprodukciju zdravlje muškaraca.

Spomenka Telišman (rođena Pavičić) završila je osnovnu školu i gimnaziju u Zagrebu. Diplomirala je na Kemijskom odjelu Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1971. godine, a postdiplomski studij Analitičke kemije završila je 1974. godine. Na znanstvenom usavršavanju iz analitike i toksikologije metala u ljudi boravila je tijekom 1979. godine u Engleskoj (*Regional Toxicology Laboratory, Dudley Road Hospital, Birmingham; Trace Metal Unit, Department of Chemical Pathology and Human Metabolism, Southampton General Hospital, Southampton; Health and Safety Executive Occupational Medicine Laboratories, London*), gdje je imala prilike raditi s vodećim znanstvenicima u tom području, prof. Barbarom Clayton i dr. Trevorom Delvesom. Doktorirala je na Sveučilištu u Zagrebu 1983. godine obranivši doktorski rad pod naslovom „Djelovanje olova na endogeni karbonilhemoglobin“. U zvanje znanstvene suradnice izabrana je 1984. godine, a znanstvenom savjetnicom u trajnom zvanju postala je 1998. godine.

Cijeli svoj radni vijek provela je u Institutu za medicinska istraživanja i medicinu rada gdje se 1971. godine zaposlila u Kliničko-toksikološkom laboratoriju (danas Jedinica za analitičku toksikologiju i mineralni metabolizam) baveći se istraživanjima u području zdravstvene ekologije i medicine rada do umirovljenja 2007. godine.

Njena je znanstvena aktivnost uključivala istraživanja vezana uz procjenu profesionalne i okolišne izloženosti ljudi metalima (osobito olovu i kadmiju) primjenom humanog biološkog monitoringa (engl. *human biomonitoring*, HBM), učinaka toksičnih i esencijalnih metala i njihovih interakcija na zdravlje ljudi, te izbor optimalnog reprezentativnog biološkog biljega (biomarkera) u procjeni opterećenosti organizma metalima (osobito olovu) i njihovih zdravstvenih učinaka. Kada je sredinom 1980-tih godina Institut pozvan na sudjelovanje u međunarodnom projektu WHO/UNEP-a pod nazivom „*Human Exposure Assessment Locations (HEALs)*“, usmjerenom na procjenu ukupne izloženosti ljudi različitim onečišćenjima iz okoliša u različitim zemljama, dr. Telišman je, kao član grupe istraživača, sudjelovala u međunarodnoj pilot-studiji procjene izloženosti ljudi olovu i kadmiju „*Exposure Monitoring of Lead and Cadmium: An International Pilot Study within the WHO/UNEP Human Exposure Assessment Location (HEAL) Programme*“.

Pionirsku ulogu u nas i u svijetu dr. sc. Telišman imala je u istraživanjima učinaka olova i kadmija i njihovih interakcija s esencijalnim elementima na reprodukciju zdravlje muškaraca.

Isticala je važnost istovremenog razmatranja kombiniranog utjecaja različitih toksičnih i esencijalnih elemenata, kao i drugih čimbenika čovjekova okoliša i/ili životnih navika. Značaj tih istraživanja prepoznat je i financijski podržan te je dr. Telišman vodila nekoliko domaćih i međunarodnih znanstvenoistraživačkih projekata. Izdvojila bih samo neke: „*An Investigation of Lead Concentration in Mother's Milk in Relation to Blood Lead*“ (1981.-1983., *Commission of the European Communities*), „*The Effect of Lead on the Reproductive System of Males*“ (1986.-1989., *U.S. Environmental Protection Agency*), „*The Effect of Lead on the Reproduction Ability in Men*“ (1989.-1991., *International Lead Zinc Research Organization, ILZRO*), „*Učinci metala na reprodukciju zdravlje muškaraca*“ (2002.-2006., *MZOS*).

Bila je članica Hrvatskog toksikološkog društva te Udruge hrvatskih djelatnika UN sustava (UHDUN) od njihova osnutka. Međunarodna komisija za medicinu rada (*International Commission on Occupational Health, ICOH*) primila je dr. Telišman u svoje članstvo 1988. godine, a od 1994. godine postaje članicom međunarodnog Znanstvenog odbora za toksikologiju metala (*Scientific Committee on Metal Toxicology, sjedište pri ICOH*). Aktivno je sudjelovala u radu brojnih izvršnih odnosno znanstvenih odbora, predsjedavala sekcijama i bila pozvani predavač na nekoliko međunarodnih znanstvenih skupova u području medicine rada i toksikologije metala. Pri tome posebno treba istaknuti njeno višegodišnje članstvo u znanstvenom odboru serije međunarodnih sastanaka o teškim metalima (*International Conference on Heavy Metals in the Environment: New Orleans 1987., Ženeva 1989., Edinburgh 1991. i Toronto 1993. godine*).

Sudjelovala je u nastavi dodiplomskog i poslijediplomskog specijalističkog i doktorskog studija pri Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a svoje znanje i iskustvo prenosila je također kao mentor magistarskih i doktorskih radova, težeći izvrsnosti kako u znanstvenoistraživačkom tako i u stručnom radu.

Pozvani je autor ili koautor poglavlja u enciklopedijskim izdanjima (npr. *Toxicology: Effects of age, sex and other factors*. U: Stellman JM (ur.) *Encyclopaedia of Occupational Health and Safety*, Geneva: ILO 1988; *Reproductive and developmental toxicity of metals*. U: Nordberg GF, Fowler BA, Nordberg M, Friberg LT. (ur.) *Handbook on the Toxicology of Metals*, Amsterdam: APE 2007.).

Za svoj istaknuti znanstveni rad, dr. sc. Telišman nagrađena je godišnjom nagradom Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada 2007. godine za rad s najvećim znanstvenim odjekom. Njezin znanstveni članak „*Semen quality and reproductive endocrine function in relation to biomarkers of lead, cadmium, zinc, and copper in men*“, objavljen 2000. godine u *Environmental Health Perspectives*, postigao je zapažen odjek u međunarodnoj znanstvenoj zajednici (71 citat do kraja 2006. godine prema WoS-u). Izvrsnost rezultata istraživanja prikazanih u spomenutom članku potvrđuje se i danas (do kraja 2016. godine citiran je više od 195 puta prema WoS-u).

Kao vrsni stručnjak u području toksikologije metala i njihovih učinaka na zdravlje, dr. sc. Spomenka Telišman svojim je postignućima zauzela važno mjesto u hrvatskoj i svjetskoj znanosti.

Alica Pizent

REPORT

V. hrvatski toksikološki kongres s međunarodnim sudjelovanjem

Poreč, 9.-12. listopada 2016.

Hrvatsko toksikološko društvo (HTD) organiziralo je V. hrvatski toksikološki kongres s međunarodnim sudjelovanjem (CROTOX 2016). Kongres je održan u hotelu Valamar Diamant u Poreču 9.-12. listopada 2016. pod pokroviteljstvom Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada i Hrvatskog zavoda za toksikologiju i antidoping te uz financijsku pomoć Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Grada Zagreba i sponzora.

Rad CROTOX-a 2016 bio je podijeljen u nekoliko sekcija čije teme pokrivaju značajna područja toksikologije: *Drugs of Abuse and Antidotes, Exposure and Risk Assessment, Regulatory Toxicology, Food Toxicology, Genotoxicity, Toxicology of Metals and Nanotoxicology and Ecotoxicology*. Znanstveni odbor CROTOX-a 2016. odabrao je poznate znanstvenike za pozvane predavače koji su se ljubazno odazvali pozivu.

Osim pozvanih predavača predavanja su održali i predavači s kraćim izlaganjima kao i šest mladih znanstvenika kojima je Predsjedništvo HTD-a dodijelio nagrade za najbolje sažetke kako bi mogli sudjelovati na kongresu. Ti su mladi znanstvenici prema uvjetima za dodjelu nagrada održali predavanja o svom radu u trajanju od petnaest minuta. Predavanja svih šest mladih znanstvenika bila su tako dobra da se čini da je budućnost toksikologije

u Hrvatskoj osigurana. Osim toga održana je i posterska sekcija na kojoj je prikazano 58 radova koji su bili razvrstani jednako kao i predavanja.

Sažeci svih radova tiskani su u Knjizi sažetaka kao dodatni broj časopisa Arhiva za higijenu rada i toksikologiju (Vol. 67/Suppl. 1). Svim sudionicima kongresa podijeljena je Knjiga sažetaka.

Na CROTOX-u 2016 bilo je 129 sudionika, 17 pozvanih predavača (šest iz Hrvatske i 11 iz inozemstva) i 15 predavača s kraćim izlaganjima (sedam iz Hrvatske i osam iz inozemstva). U toj su skupini i šest mladih znanstvenika (troje iz Hrvatske i troje iz inozemstva) koji su dobili nagradu Predsjedništva HTD-a za najbolji sažetak. Na kongresu CROTOX 2016 dodijeljena je i jedna nagrada Povjerenstva za odabir najboljeg postera.

Održavanje kongresa važno je zato što na kongresima znanstvenici imaju mogućnost prikazati rezultate svojih istraživanja i o njima raspraviti s drugim znanstvenicima. Osim toga na kongresima se upoznaju mladi znanstvenici međusobno kao i s eminentnim znanstvenicima. Međusobno poznavanje posebno je važno prigodom prijavljivanja bilo nacionalnih bilo međunarodnih projekata.

Smatram da je CROTOX 2016 bio vrlo uspješan kongres te će HTD s veseljem organizirati sljedeći kongres 2020. godine.

*Predsjednica Hrvatskog toksikološkog društva:
dr. sc. Maja Peraica, dr. med., znanstv. savjetnica*

ANNOUNCEMENT

Jedanaesti simpozij Hrvatskoga društva za zaštitu od zračenja s međunarodnim sudjelovanjem „Etika i kultura u zaštiti od zračenja“
Osijek, Hotel Osijek, 5.-7. travnja 2017.

U organizaciji Hrvatskoga društva za zaštitu od zračenja (HDZZ), uz glavne suorganizatore: Odjel za fiziku Sveučilišta u Osijeku, Institut Ruđer Bošković, Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada i Državni zavod za radiološku i nuklearnu sigurnost, u gradu Osijeku (u Hotelu Osijek) od 5. do 7. travnja 2017. održati će se Jedanaesti simpozij Hrvatskoga društva za zaštitu od zračenja s međunarodnim sudjelovanjem s naglaskom na etiku i kulturu u zaštiti od zračenja.

Ovim se simpozijem nastavlja dugogodišnja tradicija organiziranog okupljanja znanstvenika i stručnjaka različitih profila radi razmjene novih informacija i prikaza aktualnih saznanja na području zaštite od zračenja. Na skupovima koje organizira HDZZ tradicionalno sudjeluju znanstvenici i stručnjaci iz domaćih znanstvenoistraživačkih i državnih institucija, iz zdravstva i gospodarstva te sa sveučilišta, ali i inozemni predavači te izlagači.

Rad simpozija odvijat će se u okviru sljedećih tema: Opće teme u znanosti o zračenju i zaštiti od zračenja; Etika i kultura u zaštiti od zračenja; Zaštita od zračenja u medicini; Biološki učinci zračenja; Dozimetrija zračenja; Instrumentacija i mjerne tehnike; Radioekologija; Izloženost stanovništva zračenju; Radon; Neionizirajuća zračenja. Tijekom Simpozija održati će se i godišnja, ovoga puta i izborna skupština HDZZ-a.

Do 1. veljače 2017. kotizacija za članove HDZZ-a za sudjelovanje na skupu iznosi 1200 kn, a 1500 kn za ostale sudionike (nakon 1. veljače 2017. i na simpoziju 1500 kn za članove, odnosno 1800 kn za ostale). Plaćanjem kotizacije sudionik stječe pravo na sve tiskane materijale simpozija, Zbornik radova, koktel dobrodošlice, kavu ili čaj tijekom odmora i svečanu večeru. Prateća osoba plaća pola kotizacije. Svi sudionici simpozija s plaćenom kotizacijom dobit će potvrdu o sudjelovanju i odgovarajući broj bodova prema odluci Povjerenstva za trajno usavršavanje Hrvatske liječničke komore. Službeni jezici skupa su hrvatski i engleski (bez prevođenja).

Sve informacije o rezervaciji smještaja u hotelu Osijek, kao i sve ostale informacije o Simpoziju mogu se pronaći na poveznici <http://hdzz11.fizika.unios.hr/>

Svi koji žele sudjelovati u radu simpozija mogu se prijaviti elektroničkom poštom na adresu: hdzz11@fizika.unios.hr putem prijavnog obrasca koji je dostupan i na mrežnoj stranici Društva, na poveznici <http://www.hdzz.hr>. Prihvaćeni i u roku pristigli radovi bit će tiskani u *Zborniku radova* prije održavanja simpozija. Rok za predaju radova u konačnom obliku je 15. veljače 2017.

Znanstveni odbor simpozija vodi izv. prof. dr. sc. Vanja Radolić, a Organizacijski odbor vodi doc. dr. sc. Marina Poje Sovilj s Odjela za fiziku Sveučilišta u Osijeku (Trg Ljudevita Gaja 6, 31 000 Osijek) od kojih se mogu dobiti sve dodatne informacije o skupu (tel: +385 31 232 727, fax: +385 31 232 701 i e-adresa: hdzz11@fizika.unios.hr).

*Marina Poje Sovilj
Vanja Radolić*